

5. Радчук Р. В. Газетно-журнальні жанри: методологічні проблеми викладання в українській школі журналістики / Р. В. Радчук // Наукові записки Інституту журналістики. — 2011. — Т. 45. — С. 21—29.
6. Різун В. В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві : навч. посіб. / В. В. Різун, Т. В. Скотникова. — К. : Преса України, 2008. — 144 с.
7. Святовець В. Ф. Словник образотворчих засобів. Тропи та стилістичні фігури (Методичні рекомендації до курсу з теорії літератури) : [навч. посіб.] / В. Ф. Святовець. — К. : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. — 178 с.
8. Смелкова З. С. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты : [учеб. пособ.] / З. С. Смелкова. — [4-е изд., испр.]. — М. : Флинта ; Наука, 2006. — 319 с.
9. Тертычный А. А. Жанры периодической печати : учеб. пособ. / А. А. Тертычный. — М. : Аспект Пресс, 2000. — 312 с.
10. Хітрова Т. Тенденції трансформації класичних жанрових моделей (На прикладі «Репортажних текстових форм») / Т. Хітрова // Журналістика : наук. зб. — К. : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. — Вип. 9(34). — С. 89—95.

Олексій Бурлаков

**ЗАЛЕЖНІСТЬ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ВІД ЗМІНЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Досліджено комунікаційні особливості процесів самоврядування та їх вплив на розвиток суспільства. Розглянуто основні елементи взаємодії громади і самоврядування в Україні та принципи формування комунікаційного простору як системи управління, існування такого простору в динаміці та його здатності до циклічної зміни свого стану.

Ключові слова: *алгоритм, громадська думка, зв'язки з громадськістю, інформаційні потоки, комунікація, сайт, соціальна система.*

Исследованы коммуникационные особенности процессов самоуправления и их влияние на развитие общества. Рассмотрены основные элементы взаимодействия общественности и самоуправления в Украине и принципы формирования коммуникационного пространства как системы управления, существование такого пространства в динамике и его способности циклически менять свое состояние.

Ключевые слова: алгоритм, общественное мнение, связи с общественностью, информационные потоки, коммуникация, сайт, социальная система.

The communicative peculiarities of self-governance processes and their impact on society development have been studied. The main elements of interaction between the public and the self-government in Ukraine and the principles of communication space formation as a control system, a functioning of such a space in dynamics and its ability to change its own state cycle have been explored.

Key words: algorithm, public opinion, public relations, information flows, communication, site, social system.

Постановка завдання. Оцінюючи можливості комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування як чинника соціальної системи, необхідно брати до уваги не тільки рівень потенційного досягнення ідеальної комунікації. Такий розвиток комунікатора проблематичний, оскільки він не оцінює схильності комунікаційного простору до змін, до технічних, адміністративно-правових, організаційних, кадрових, етичних та інших можливостей корегування усього процесу комунікаційної діяльності. Подібні зміни або залежать від певної ситуації, або пов'язані із конкретним комунікаційним завданням, що потребує зміни напряму комунікаційної діяльності в конкретній ситуації.

Метою дослідження є формування засад перехідного стану динамічного комунікаційного простору системи «громадськість— влада» та пошук алгоритмів формування критерію ефективності комунікації органів місцевого самоврядування і громади.

Визначення комунікаційного потенціалу органів місцевого самоврядування є важливим чинником для здійснення координованого управління ними. Автоматично постає питання керування комунікаційними процесами зі зміною у часі, тобто в динаміці.

Завдання, які потребують вирішення у цьому ракурсі:

- визначення форм участі громадян у процесах місцевого самоврядування;
- окреслення комунікаційних можливостей громадян під час формування та функціонування місцевого самоврядування;
- визначення умов залучення громадян до процесу самоорганізації та прийняття рішень;
- визначення комунікаційних алгоритмів, що забезпечують таку участь повноцінно;

- з'ясування принципу формування критерію ефективності комунікаційної діяльності у системі, що змінюється.

Результати дослідження. Чинне законодавство України регулює можливість та ступінь можливості участі територіальної громади в процесі самоорганізації. Одним із основних нормативно-правових документів, що беруть участь в регулюванні, є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який виділяє територіальну громаду як головного носія повноважень, первинного суб'єкта місцевого самоврядування та виконувача його функцій. Дотримуючись Конституції України, зазначимо, що основним носієм будь-якої влади в Україні є народ, що користується правом управління на своїй території через органи державної влади і місцевого самоврядування [8].

Однак не всі нормативні та законодавчі акти мають певні механізми вирішення проблемних питань і повноцінну реалізацію зазначених прав громадян. Водночас, аналізуючи практичні аспекти діяльності територіальних органів влади, маємо змогу дослідити інші форми прояву громадського впливу на формування місцевого самоврядування, що не зазначені в жодному із законів та не є певною мірою досліджені у плані комунікаційної діяльності. Такими прикладами можуть бути громадянські експертизи, збори, наради та ін. Управління подібними процесами повинно бути формалізоване і мати строго окреслені параметри та пропорції, що не виходять за межі напрямів і границі комунікаційної діяльності. Відзначимо, що трактування деяких термінів у сучасному законодавстві не має належного ступеню чіткості. Детальніше це питання розглянуто далі.

Варто виділити саме можливості учасників територіальних громад у рамках самоорганізації суспільства. Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» [4] вказує допустимі форми безпосередньої участі громадян у процесі самоврядування, а саме: 1) місцевий референдум; 2) загальні громадські збори; 3) ініціативи місцевого рівня; 4) громадські слухання; 5) будь-які види самоорганізації населення; 6) об'єднання (добровільні асоціації) органів місцевого самоврядування.

Остання форма охоплює об'єднання громадян, які вже залучені до процесів самоврядування та утворили певні органи самоорганізації [4].

Саме участь громадян є безумовною та необхідною для підвищення рівня ефективності самоврядування. Законодавча база держави передбачає моделі залучення громадян до участі в здійсненні місцевого управління на рівні окремих територій і територіальних громад. «Ефективність системи місцевого самоврядування залежить від міцності інформаційних зв'язків між всіма її ланками», — зазначає український дослідник В. Куйбіда [9].

Вирішення проблеми активізації громадян як учасників процесів самоврядування ускладнюється виявленням мотивації та прагнень. В умовах конфліктності комунікаційного середовища діяльність органів державної влади та самоврядування викликає неадекватні комунікаційні відгуки, які можуть обернутися закриттям каналів комунікації чи повною втратою довіри до них. Такий механізм пояснюється переважанням інтересів комунікатора над пріоритетними позиціями реципієнта, а інколи повним знехтуванням останніх. Дію цього механізму роз'яснює американський вчений Дж. Пітерс, який займався вивченням теорії комунікації саме в цьому аспекті. Він виділяє у сучасних тенденціях появу нових ознак втрати соціального буття людини та описує прагнення до комунікації як «глибоке відчуття погіршення статусу соціальних та комунікаційних взаємин» [11].

У рамках певної соціальної системи, яка формується із багатьох елементів — відокремлених членів територіальних громад, соціальних інститутів самоврядування, поєднання таких громад в єдину державну ланку тощо, напрями комунікаційної діяльності визначаються з декількох основних позицій. Головною з них є окреслення чинників комунікації, описання комунікаційного простору та його характеристик і відокремлення основних компонентів комунікаційної діяльності й комунікаційних можливостей.

Інші положення, що входять до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», пояснюють додаткові вимоги до органів місцевого самоврядування із забезпеченням вимог додаткових нормативних актів та пояснювальної документації до рішень і постанов міських рад. Такі заходи вжиті тому, що положення чинного законодавства не дають змоги учасникам територіальних громад повноцінно впливати на процес самоврядування, відстежувати наслідки прийняття деяких документів та рішень, контролювати міс-

цевий бюджет і прозорість розподілу коштів. Це є підтвердженням судження, висловленого Дж. Пітерсом, про непропорційний розподіл пріоритетів учасників комунікаційного процесу. З огляду на це виникає проблема комунікаційного простору, який впливає на задіяність громадян у процесах прийняття рішень. Тож питання залучення всіх представників територіальної громади до повноцінної роботи органів місцевого самоврядування стає комунікаційним та має бути вирішене з метою забезпечення прозорості прийняття рішень органами місцевої влади, спрощення діалогу влади і громадян, покращення комунікаційної діяльності та інформаційної взаємодії.

Кожен із таких заходів, зазначених у законодавстві, розглянемо з точки зору повноцінності можливостей комунікаційної діяльності.

Перший вид об'єднання громадян для спільної дії — місцевий референдум — регулюється також Законами «Про всеукраїнський та місцевий референдуми» і «Про місцеве самоврядування в Україні». Останній містить перелік питань, які можуть порушуватися на місцевому референдумі. Деякі норми, передбачені Законом, ускладнюють процеси комунікаційної діяльності ініціативних груп територіальних громад, але дають чітку послідовність дій, механізмів та напрямів роботи у випадку проведення подібних заходів. Взаємодія громадян і місцевої влади ускладнюється процесуально — нормативна база сформована таким чином, що створює додаткові аспекти регулювання етапів формування позицій та питань референдуму і перешкоджає оптимізації комунікаційних процесів всередині громади [4].

Ініціативи щодо загальних зборів громадян регулюються Законами «Про органи самоорганізації населення», «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про затвердження положень про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні». Головною комунікаційною перешкодою є відсутність термінологічного забезпечення обмежень територіальної громади. Більшою мірою територіальний розподіл є неформальним. Саме це може вплинути на легітимність того чи іншого зібрання жителів невеликої території, частини міста, кварталу тощо, межі яких не мають конкретних територіальних обмежень, закріплених на державному рівні. Іншою комунікаційною перешкодою є диференціація територіальних меж міста, громади за Законом «Про місцеве самоврядування в Україні»

та населення, що проживає на територіях, які примикають до міста, селища та ін. Ці громадяни беруть участь в соціальних процесах, але не мають можливості впливати на процеси саморегулювання.

Комунікаційною перевагою такого роду об'єднань громадян є передбачена законодавчо можливість «врахування рішень загальних зборів в діяльності органів місцевого самоврядування» [12]. Ця позиція робить результати комунікаційної діяльності більш дієвими та може стати важелем механізму заохочення громадян до участі в самоврядуванні, тому що рішення, винесені на таких зборах, мають бути залучені до процесу розгляду на засіданнях місцевих рад.

Ініціативи місцевого рівня, згідно із законодавством, можуть порушувати питання, які належать до компетенції органів місцевого самоврядування [2]. Більше того, подібні ініціативні рішення мають бути обов'язково включені до порядку денного засідання місцевої ради. Порядок урегулювання подібних ініціатив та оприлюднення результатів рішень за ними встановлюють представницькі органи чи статут територіального формування. Послідовність внесення та характер існування місцевих ініціатив регулює стаття 140 Конституції України, яка передбачає «право територіальної громади здійснювати самоврядування через обрані в установленому порядку органи або без них» [8]. Перешкодою для ефективної комунікаційної діяльності за цим пунктом слугує уникнення формування ініціативних груп міськими радами та обмеження питань, що можуть бути ними розглянуті, тобто відсутність відгуків громади на формування громадської ініціативи. Як позитивну рису деякі українські дослідники (А. Дуда, В. Скрипник, А. Ткачук та ін.) виділяють також результативність таких ініціатив місцевого рівня, величезні комунікаційні потенційні можливості щодо нормоутворення та координування діяльності органів місцевого самоврядування.

Громадські слухання, на відміну від місцевих ініціатив, не мають обов'язкових вимог до результату. Більшою мірою це доповіді депутатів місцевих рад та департаментів, обговорення питань, заслуховування громадських діячів тощо. Однак, згідно із Законом, усі пропозиції та проблемні питання «повинні бути винесені до обов'язкового розгляду органами місцевого самоврядування» [4]. Комунікаційною особливістю цього виду зборів громадян є деяка міра подібності до корпоративної культури, поєднання, зібрання жи-

телів територіальних осередків не тільки для обговорення питань, а й для обміну думками, планами та іншими ознаками міжособистісної комунікації. Проте саме відсутність конструктивного вирішення питань та проблем, що ставляться, є основним ускладненням комунікаційної діяльності. Також варто зауважити, що зустрічі із населенням, виборцями чи територіальними ініціативними групами є «не правом, а обов'язком народного обранця та будь-якої посадової особи органу місцевого самоврядування» [16].

Об'єднання громадян, що також входять до системи місцевого самоврядування та закріплені в Конституції як органи самоорганізації, «представницькі органи», «наділяються частиною повноважень місцевого самоврядування і територіально створюються на базі вулиць, будинків, кварталів та ін.» [8]. У формулюванні Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» стосовно цього виду самоорганізації населення є певні уточнення, які можуть сприяти динамічному розвитку комунікаційних процесів, а саме: Закон виділяє їх як «представницькі органи, які створюються частиною жителів, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території в межах села, селища, міста» [4]. Саме таке визначення дозволяє формування громадських об'єднань без жорсткої прив'язки до місця їх постійного проживання чи реєстрації. Це є важливим позитивним фактором у поєднанні комунікаційних, соціальних та управлінських досліджень. Характеристики комунікаційної діяльності в такому разі дозволяють включати громадян, що не проживають у територіальних рамках громад, але які активно присутні у суспільній діяльності цих громад.

Діяльність таких утворень також регулюється Законом «Про органи самоорганізації населення», який встановлює види установ за ступенем самоорганізації та мірою участі громадян. Комунікаційними перевагами таких об'єднань є прискорення процедур оформлення громадських ініціатив, можливість встановлення порядку проведення конференцій, зборів, зустрічей та ін., які самі можуть бути інструментами комунікаційної діяльності.

Таким чином, маємо зазначити, що майже всі законопроекти нормативно закріплюються на місцях додатковими актами й постановами, які стосуються територіального устрою або демографічних чи інших особливостей. Це означає деяку свободу прийняття рішень

та розподілу пріоритетів на рівні місцевих рад, дозволяє проводити експерименти та нормативні зміни, що не суперечать законодавству і засновані на рішеннях учасників територіальних громад. Ще один важливий висновок можна зробити про те, що Конституція України не суперечить ї, навпаки, підтверджує легітимність утворення органів самоорганізації населення багатьох форм та призначень без конкретних територіальних умов, бо такі умови не є законодавчо закріпленими. Утворення проміжних органів можливе з ініціативи громадян або органів місцевого самоврядування.

Однак значним практичним комунікаційним недоліком цих висновків є необхідність органів самоорганізації територіальної громади мати свій статут, в якому прописані додаткові вимоги щодо кількості громадян, які можуть утворювати громадські слухання чи ініціативну групу, обмеження дій таких утворень тощо. Статут територіальної громади може повністю позбавляти учасників громади права на висловлювання своїх думок або не встановлювати обов'язкові терміни і нормативи щодо виконання їх вимог до місцевих рад. Декілька прикладів національного формату ілюструють емпіричну можливість обмеження прав громадян на скликання зборів, як, наприклад, Статут територіальної громади м. Луганська [15].

Більшість подібних недоліків призводять до змінення комунікаційного простору, регресу комунікаційної діяльності, зниження рівня довіри населення до органів самоврядування та створюють перешкоди комунікаційним каналам.

Управління інформаційними потоками в рамках органів місцевого самоврядування стає одним з найважливіших процесів, що потребують поточного контролю на будь-якому етапі розвитку комунікаційного простору. Певний розвиток суспільства в духовному, технологічному або соціологічному сенсі потребує певного рівня комунікаційної ефективності, що може наближатись до ідеального, але завжди буде коливатись у межах припустимої похибки. Якщо вважати рівень ефективності комунікації математичним показником, коефіцієнтом, який залежатиме від сфер розвитку суспільства (інформаційного, технологічного, економічного, морального тощо), то при максимальному прирості такої залежності коефіцієнт має зберігатися сталим і наближеним до ідеального.

Тобто на заданому рівні розвитку суспільство повинно підтримувати якомога більші комунікаційні показники. Одним із шляхів

налагодження ефективної комунікації між місцевою владою та населенням є оптимальне керування інформаційно-комунікаційними потоками, що формують комунікаційний простір та напрями комунікаційної діяльності. Основною метою у цьому випадку стає донесення правильної з погляду місцевої ради інформаційної позиції до населення, надання реципієнту повноцінного, точного інформаційного образу об'єкта комунікації. У деяких прикладах можливе використання поняття іміджу об'єкта, але це поняття повинне використовуватись дуже обережно.

Комунікаційне, емоційне та психологічне забарвлення поняття іміджу не завжди є прийнятним до передачі громаді. Прийнятний образ та форма інформаційного повідомлення, що передається реципієнту під час здійснення комунікативного процесу чи під час інформаційної кампанії, є ідентифікацією персонального уявлення про самоврядування як поєднання іміджевих, професійних та емоційно-психологічних чинників комунікаційного процесу. Ці елементи, поєднані в одному повідомленні, дають змогу реципієнту відтворити образ «причетності» до всіх процесів самоврядування, а для представників територіальних громад це буде образом «своїх» — довірених — осіб. Саме такий підхід передбачає розвиток ініціативності населення, а також усіх процесів формування інформаційного чинника комунікаційної діяльності та існування місцевого самоврядування.

Інформаційні можливості використовуються як ресурс для досягнення методологічних цілей комунікаційної діяльності, головною метою якої постає донесення повноцінного образу органів самоврядування (як об'єкта) реципієнтам. І найскладнішими етапами будь-якого подібного процесу стають:

- донесення повноцінної та актуальної інформації;
- розподіл ресурсів за напрямками комунікаційної діяльності;
- застосування сучасного інформаційного забезпечення.

Найбільш вигідними у комунікаційному плані, тобто такими, що зберігають певний рівень популярності, зрозумілості та збалансованості, зрозуміло, стають електронні форми комунікації та нові медійні розробки. Американський вчений Д. Холмс відзначає такі інформаційні інновації як найефективніші, наводячи як приклади електронне урядування та бізнес найуспішніших світових

держав [16]. Однак для таких засобів комунікації існують певні когнітивні, освітні та вікові обмеження.

Електронні комунікація та урядування, за Д. Холмсом, Є. Малітківим, Л. Станкевичем, П. Клімушиним та іншими дослідниками, мають хронологічні й географічні переваги [10]. За допомогою інформаційно-комунікаційних засобів така комунікація повинна пов'язувати членів територіальних громад із обраними представниками в органах місцевої та державної влади. Автентичні засоби повинні «наблизити громадянина до влади, спростити їх діалог та змінити ставлення до структур управління, зробити їх сучасними, а не тільки інституційними, ефективними, а не бюрократичними» [7]. Але розвиток систем та засобів електронної комунікації в Україні «дуже не динамічний на державному та бізнесовому рівнях» [6]. Деякі труднощі комунікаційної діяльності також виникають на рівні адаптації або на етапі кодування і декодування [17], «апарату перекладання інформації та подвійного кодування, що сходить до комунікаційних особливостей каналу, тобто машино-людського кодування та декодування» [14]. Таким чином, можна зробити висновок про неповноту використання деяких передових технологій і спеціального обладнання в рамках комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. Такі недоліки виникають як через людський фактор, так і через комунікаційні особливості каналів, що здійснюють інформаційне забезпечення.

Суспільне освоєння політичних, комунікаційних та самоорганізаційних процесів дійшло до такого рівня трансформації, при якому методологічні проблеми самоврядування виникають не з боку влади як комунікаторів, а з боку реципієнтів. Такі методологічні перепони постають як на загальному рівні учасників комунікаційної діяльності, так і з іншої сторони комунікаційного процесу. Головною причиною означеного явища український дослідник регіональної політики З. Варналія бачить «закритість влади під час прийняття рішень від суспільства, що постає колосальним сповільнюючим фактором на шляху до гармонізації місцевого самоврядування» [3]. Загальним фактором зміни ставлення громадян до комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування стає підвищення рівня вимог до інформаційної складової комунікації та зростання уваги до інформаційного продукту. Рівень довіри громадян до органів влади

упродовж останніх п'яти років стрімко знижується та виходить за рамки традиційного рівня критичності. До таких висновків дійшли фахівці Національного інституту стратегічних досліджень, які також зазначають, що «тільки прийняття вдалих управлінських рішень дозволить поліпшити процес управління в цілому, а також вдале управління комунікаційною діяльністю може підвищити довіру до влади та допоможе консолідувати зусилля» [13].

Комунікаційне суспільство передбачає безпосередню постійну взаємодію між його суб'єктами. Згідно з думкою соціолога Е. Гідденса, «сучасний світ залежить від безперервної комунікації або взаємодії між людьми, просторово віддаленими одне від одного» [1]. Безперервна комунікація забезпечує функціонування соціальної системи сучасного світу, є стрижнем зв'язків із громадськістю. Ці контакти виконують важливу функцію, підтримуючи постійну комунікативну взаємодію між окремими елементами соціальної системи.

Саме через зв'язки з громадськістю здійснюються систематизація і доступність спілкування та двостороннє співробітництво між державною організацією та громадськістю. Комунікативний зв'язок між органами місцевого самоврядування і безпосередньо громадою, представниками якої вони фактично і є, наповнює сенсом саме існування виборних органів влади, а ефективність їх роботи пропорційно залежатиме від показників ефективності такої комунікаційної взаємодії. Відсутність комунікаційної ланки між цими двома формуваннями знижує показники ефективності до нуля, і тому, повертаючись до математичного трактування, піднімається рівень ентропії соціальної системи, що може призвести до непрогнозованості в діях як органів влади, так і громадськості.

Основним елементом комунікаційної системи «громадськість— влада» виступає власне громадськість як «середовище, коло або група людей, об'єднаних спільністю становища і цілей у певних видах діяльності, які усвідомлюють властиві їм інтереси, потреби, запити, породжені, створені і здійснювані суспільством, і з огляду на це виражають громадську думку з питань суспільного життя» [18]. Відзначимо також, що громадська думка — це «тип масової суспільної свідомості, стан якої виражається в сукупності уявлень та оціночних суджень щодо загальнозначущих проблем. Вона виникає і змінюється як стихійно, так і організовано, будучи цілеспрямовано сформованою. Вона містить у собі як приховане, так і явне

ставлення до суспільних подій, різних соціальних груп, організацій, окремих особистостей і може висловлювати позицію схвалення або засудження з тих чи інших питань, регулює поведінку індивіда, соціальних груп та інститутів, насаджує певні норми суспільних відносин. Об'єктом висловлювань громадськості виступають лише ті факти і події дійсності, які пробуджують суспільний інтерес, вирізняються значимістю та актуальністю» [2].

Отже, відокремивши процеси, що змінюються незалежно від конкретно взятої соціальної групи, але мають на неї прямий чи опосередкований вплив, можемо виділити згадані дефініції як такі, що існують незалежно з моменту утворення соціальної системи будь-якого масштабу та в рамках такої системи, і такі, що формують контекст комунікації всередині або встановлюють кодування чи нормотворчі або характерні фактори існування інформаційних каналів, що використовуються. Подібна думка висловлена у праці Г. Хакена у процесі розгляду складних систем одного типу як системи іншого типу із забезпеченням певного рівня спадковості [19].

Таким чином, змінення комунікаційного простору в системі «громадськість—влада» можливе через:

- змінення зовнішніх умов, що так чи інакше впливають на систему та залежать від загального розвитку суспільства, людства або більшої системи, складовою якої є поточна;
- змінення характерних факторів існування інформаційних каналів всередині системи.

Схожа модель взаємодії вхідних та вихідних процесів може привести до трактування комунікаційної системи «громадськість—влада» як системи управління з частково незамкненим контуром, що пояснює циклічність їх розвитку та спадкоємність однорідних процесів [5]. Такій системі властива наявність будь-якої кількості вхідних та вихідних параметрів, які впливають або частково впливають один на одного, а також передавальної функції, що описує залежність вихідних характеристик від тих, що надходять всередину системи, та характер взаємодії об'єктів у її межах, а також усіх інших властивостей систем управління різних видів взаємодії. Найголовнішою відмінністю у цьому випадку є неможливість відтворення соціальної системи як складної системи управління згідно із зазначеною тезою про існування внутрішніх інформаційних каналів з особливим характером формування.

Таке представлення соціальної системи покладається на загальні мотиви її існування, а саме: розвиток, продуктивність, прагнення до збільшення кількості елементів. Є підстави вважати характер взаємодії елементів всередині однієї соціальної системи типовим для інших, та копіювання функції взаємодії (або передавальної функції) потребує ретельної адаптації, згідно з описаними характерними факторами існування інформаційних каналів. Такий підхід дозволить систематизувати описання систем будь-якого рівня та описувати комунікаційний простір уніфіковано, але в такому разі варто відзначити фактор нерівнозначності соціальних систем та враховувати особливість кожної. Такий підхід також дозволяє вирішити проблему адаптації комунікаційного простору до як завгодно великої кількості й циклічності змін. Це можливо завдяки тому, що в такому випадку зовнішні зміни впливають достатньо опосередковано і система за кілька циклів існування встигає скоригувати передавальну функцію, а зміни всередині системи виправляють самі себе в найближчу кількість циклів існування через часткову замкнутість усієї системи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Можемо представити комунікаційний простір органів місцевого самоврядування як частково замкнуту систему управління із характерними властивостями, що дозволяють коригувати її комунікаційну діяльність безперервно під час функціонування, та передавальною функцією, що має залежний від загальних процесів та внутрішніх факторів формування інформаційних каналів набір параметрів та відтворює кінцеві показники ефективності комунікаційної діяльності. В такому разі будь-який алгоритм з теорії управління систем має сенс для існування в рамках взаємодії «громадськість—влада», оскільки включає у розрахунок соціально активні прошарки суспільства в окремий параметр, що має прямий вплив на показники ефективності комунікаційної діяльності, в міру неактивну частину громадськості — як непрямий вплив, а також показники переходу членів громади з неактивної в активну частину як особливо важливі для оцінки ефективності всієї комунікаційної діяльності та зміни комунікаційного простору.

Базуючись на державних умовах існування територіальних громад, що відтворені в законах України, законодавчих актах та

законотворчих ініціативах, комунікаційна діяльність може розглядатися у плані теоретичної дискретизації інформаційних потоків. Перспектива подальших досліджень полягає у визначенні характеру такої дискретизації, а також рівня та способу взаємодії інформаційних потоків. Таке бачення створює значну кількість можливостей практичного застосування результатів майбутніх досліджень.

1. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс. — М. : Эдиториал УРСС, 1999. — 704 с.
2. Государственное управление: основы теории и организации : учебник : в 2 т. — 2-е изд., с изм. и доп. — М. : Статут, 2002. — Т. 1 / общ. ред. В. А. Козбаненко. — 366 с.
3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. — К. : НІСД, 2007. — 820 с.
4. Закон Украины «О местном самоуправлении в Украине» // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — 170 с.
5. Качир К. Информационная система промышленного предприятия / К. Качир. — М. : Прогресс, 1999. — 204 с.
6. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія] / П. С. Клімушин, А. О. Серенок. — Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. — 312 с.
7. Клімушин П. С. Особливості впровадження світового досвіду електронного урядування з застосуванням порталних технологій в системі національного державного управління [Електронний ресурс] / П. С. Клімушин // Державне будівництво. — 2010. — № 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2010_1_43.
8. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — 141 с.
9. Куйбіда В. С. Інформатизація муніципального управління : [монографія] / В. С. Куйбіда. — Л. : Літопис, 2002. — 222 с.
10. Малитиков Е. М. Електронное правительство — цивилизационная неизбежность [Електронний ресурс] / Е. М. Малитиков. — Режим доступу: http://malitikov.ru/html_pgs/fedgaz0109.htm.
11. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Дж. Д. Пітерс ; пер. з англ. А. Іщенко. — К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2004. — 302 с.
12. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : Постанова Верховної Ради України від 17 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 6. — С. 30.

13. Стан корупції в Україні. Рівненська область. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007—2009. Для порогової програми для України корпорації «Виклики тисячоліття» (МСС). Червень 2009 [Електронний ресурс]: Електрон. дан. (1 файл). — К., 2009. — 32 с. — Режим доступу: <http://www.pace.org.ua/content/category/1/21/53/lang.uk/>.
14. Станкевич Л. Т. Электронное правительство: теоретические модели и реальная практика: [доклад] [Електронний ресурс] / Л. Т. Станкевич, Н. О. Новоженіна // VI Всероссийская объединенная конференция «Технологии информационного общества — Интернет и современное общество» (IST /IMS-2003). Секция: Электронное правительство в информационном обществе: теория и практика. — Режим доступу: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&d=light&id_sec=183&id_thesis=7002.
15. Устав територіальної громади г. Луганска [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gorod.lugansk.ua/index.php?do=static&page=statut>.
16. Холмс Д. E-Gov. Стратегии электронного бизнеса для государства / Д. Холмс ; пер. с англ. А. В. Коротков. — М. : Астрель ; АСТ, 2004. — 350 [18] с.
17. Шуткин Л. В. 2005 Модели проектирования электронного правительства России [Електронний ресурс] / Л. В. Шуткин. — Режим доступу: <http://www.morepc.ru/informatisation/pvti-egov-modelling.html#c2>.
18. Юшина Е. А. Муниципальное управление : учебник / Е. А. Юшина. — М. : ФГНУ «Российский научный центр государственного и муниципального управления», 2003. — С. 220.
19. Haken H. Information and self-organisation: A Macroscopic Approach to Complex Systems. Springer / H. Haken. — Berlin, 1998.

Марія Кузнецова

ТЕМАТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ ТА МІСЦЕ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТЕЛЕПРОСТОРИ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ПРОГРАМ

Проаналізовано позицію програм, фільмів та серіалів із науково-популярним контентом у вітчизняному телепросторі. Досліджено, який відсоток всеукраїнських телеканалів надає науково-популярним програмам ефірний час, а також у який час найчастіше транслюються такі програми. Розглянуто співвідношення вітчизняних та зарубіж-